

▲ Obě fotografie Václav Tetera.

Netradiční tradiční zelená švestka

Václav Tetera, Hulín a Jana Rolková, AOPK ČR

V současnosti se zvyšuje zájem o staré místní a krajové odrůdy ovocných dřevin. Z historického pohledu má pěstování dřevin přinášející jedlé plody v českých zemích velkou tradici. Ovocné plodiny, jak prokazují různé archeologické nálezy, doprovázely a stále doprovází člověka od počátku jeho existence. Nejprve člověk plody jen příležitostně sbíral v přírodě, ale časem se naučil pěstovat a výběrem i šlechtit ovocné stromy.

Za staré odrůdy jsou považovány ty, jejichž vznik a hlavně rozšiřování se datuje do období před druhou světovou válkou. Místní (lokální) odrůda vznikla v určitém místě a rozšířila se jen do několika lokalit. Naproti tomu odrůdou krajovou je označována taková, která se rozšířila ve větší oblasti, například v několika okresech.

Vznik odrůd byl často procesem samovolným, který plynul především z vysoké plošné hustoty ovocných dřevin v krajině a tradic pěstování. Většinou nebyly nikde popsány, ale svého času měly lokální význam. Nástup novějších odrůd často starší typy postupně vytlačil. Ovšem v zapadlejších oblastech lze stále tyto staré lokální odrůdy nalézt. Takovým případem je i pomologický objev staré odrůdy peckoviny v Martinově,

a to na popud majitele zahrady pana Františka Hromady.

Jak vysvětluje pomolog Ing. Václav Tetera, CSc.: „Takový typ zelené slívy jsem ještě v ruce neměl a není totožný s žádným typem popsáným v Ovocí Bílých Karpat. Bohužel se neshoduje ani s popisem Pixy z roku 1848. V Oblastech Jižního Německa se hojně vyskytuje zelená slíva „Zibart“, což by geograficky mohlo souviset, ale plody nejsou totožné.“ Zelená švestka ze Slavkovského lesa tedy dostala svůj originální popis panem Teterou. Avšak podle dlouholetých zkušeností majitele stromu a konzumenta švestek, pana Hromady, popis z roku 1848 na tuto odrůdu v době plné zralosti švestek přesně sedí a chuťově je výborná. Zkreslení při pomologickém popisu pana Tetery mohl být fakt, že plody byly podtržené o pár týdnů před úplnou zralostí, aby vydržely transport do Bílých Karpat.

Výskyt: okolí Mariánských Lázní (Martinov, Holubín - lokální ovocnářské centrum)

Zralost: konec srpna až polovina září

Velikost: střední, výška 35–40 mm, průměrná šířka cca 33 mm, hmotnost 20–23 g

Tvar: široce oválné až široce eliptické, mírně zploštělé; mělká, široká jizva dělí plody na dvě nestejně půle; některé plody připomínají široké plody některých odrůd pravých švestek

Stopka: tenká, dlouhá cca 10 mm, na vrcholu mírně zahnutá, zelená, později sesychá a hnědne, dobře drží u plodu v malé, nehluboké, kruhovitě jamce stopečné

Slupka: tenká, pevná, ve zralosti se dobře odlučuje od dužniny; chuti kyselá, nahořklá; barva slupky je zelená, před dozráním brčálově zelená, v plné zralosti mírně nažloutle zelená s absencí jakéhokoli líčka, středně ojiněná, s četnými bílými, jemnými průduchy; někdy se na plodu vyskytují kožovité skvrnky, občas přecházejí až do bradavičnatění

Dužnina: zelená, při plné zralosti jen mírně žlutozelená, jemná, tuhá, protkaná světlejšími cévami; chuť průměrná s lehkou renklódovitou příchutí, sladkokyselá až fádni, u pecky kyselá i nahořklá; dužnina se od pecky neodlučuje

Pecka: vysoce elipsovité, ve stopečné části mírně zahnutá, výška kolem 24 mm, šířka cca 13 mm,

tloušťka 7 mm; hřbetní rýha širší, ostrá, hluboká, bříšní je neostrá se 2-3 žebry; povrch pecky je hrubě zrnitý

Poznámka: Je otázka, zda se jedná o odrůdu "Zelená švestka" popsanou v Klíči štěpařském, Pixa 1848 díky velmi krátkému popisu. Na lokalitě se množí odkopky, vytváří vysoké stromy. Na skládce málo hnije. Nepatří do skupiny pravých švestek, i když některé znaky by tomu nasvědčovaly (tvar některých plodů, list, i pecka). Možná, že se jedná o starý spontánní hybrid slívy s typem švestky. List svým charakterem připomíná skupinu pravých švestek. Na peckách se objevují šárkovité skvrny, na plodech zkoumaného vzorku nezaznamenány.

3. Zelená švestka, *grüne Zwetschke*. (u prostřed Zář.)

Stopka sedí jen powrchu. Švestka tato má podobu švestky obyčejné, velký žlábek, kůži trochu nakyslou, bledě žluto-zelenou, časem trochu červeněkropenatou s bílým náletem. Maso má zelené, jemné, velmi šťavnaté, sladké a velmi příjemné. Strom jest hodně vysoký, aurodný, a spokojí se s každým stanovištěm.

▲ Popis "zelené švestky" z roku 1848 (podle Pixy). Slíva z Martino-va se v některých znacích liší.

KRÁTKÉ ZPRÁVY

■ **Za významný ochranářský úspěch** lze považovat přežívání vstavače osmahlého na terasách nad Michalovými Horami. Lokalita byla dlouhodobě ničena divokými prasaty, a proto bylo před třemi roky na místa s koncentrovaným výskytem vstavačů položeno 50 m drátěného pletiva. Pletivo postupně zarostlo do travního drnu a znemožnilo tak divokým prasatům vyrývat hlízy orchidejí. Ačkoliv byla letos většina travního porostu na lokalitě opět silně rozryta od prasat, pod oplocením vyketlo 30 vstavačů a stanoviště tak zůstává jednou z nejpočetnějších lokalit vstavače osmahlého v západních Čechách.

■ **Den Země si Mariánské Lázně připomněly** slavnostním otevřením nových městských vycházkových tras, které byly pojmenované po slavných osobnostech spjatých s městem – Goethova, Edwardova, Metternichova a Královská. Společně s již dříve

otevřenou naučnou stezkou Lázeňskými lesy tvoří nyní prstenec stezek, které dovolují návštěvníkům shlédnout nejzajímavější místa v okolí Mariánských Lázní. Trasy vás zavedou jak do Geologického parku, na rozhlednu Hamelika, golfové hřiště, ale i na řadu vyhlídek, z kterých je nádherný výhled na lázeňské město.

■ **Loňské mapování vážek na Chebsku** přineslo řadu zajímavých nálezů. Kromě nálezu několika vzácných nebo doposud v regionu nezaznamenaných druhů vážek je významný především "objev" jedné velice cenné lokality – Hartovy cihelny u Nového Hrozňatova. V jejích tůních a bezprostředním okolí bylo zaznamenáno celkem 25 druhů vážek, z toho 2 zákonem chráněné. Podrobněji se o výsledcích mapování můžete dočíst ve Sborníku muzea Karlovarského kraje.